

Dnr : **189838**

Utbildningsnämndens budgetunderlag 2027

Innehåll

1. Budgetunderlagets funktion	3
1.1 Inledning	3
1.2 Preliminärt tilldelad budgetram (mkr)	4
2. Omvärldsbevakning och nationella reformer.....	5
2.1 Förskola.....	5
2.2 Grundskola och fritidshem.....	5
2.3 Gymnasium och anpassad gymnasieskola	6
3. Demografi och strukturell obalans	7
4. Effektiviseringar.....	7
4.1 Effektivisering kräver stabilitet – men reformläget skapar osäkerhet	8
4.2 Risk för diskontinuitet i utvecklingsarbetet	9
4.3 Osäkerhet påverkar arbetsmiljö och ledarskap	9
4.4 Reformerna kräver kapacitet – inte bara anpassning	10
4.5 Samlad bedömning, effektivisering.....	10
5. Identifierade utvecklings- och kvalitetsbehov	12
5.1 Tidiga insatser	12
5.2 Trygghet och studiero	13
5.3 Bibliotek och kultur	13
6. Strategiska vägval inför budget 2027.....	14
7. Investeringsbehov	15
8. Samlad bedömning.....	16

1. Budgetunderlagets funktion

Varje nämnd ska enligt kommunens styrmodell upprätta ett budgetunderlag som beskriver konsekvenserna av preliminärt tilldelad budgetram samt identifierade behov och prioriteringar inför kommande budgetarbete.

Detta budgetunderlag beskriver utbildningsnämndens förutsättningar inför budget 2027 och syftar till att ge kommunstyrelse och budgetberedning ett samlat underlag för prioriteringar och vägval.

1.1 Inledning

Utbildningsnämnden står inför ett läge där flera utvecklingslinjer möts samtidigt.

Vi ser minskande barn- och elevkullar, ökade krav på effektivisering och samtidigt växande behov hos barn och elever. Nationella reformer ställer högre krav på undervisningens kvalitet, tidiga stödinsatser, trygghet och pedagogiskt ledarskap – samtidigt som verksamheterna förväntas effektivisera och anpassa sina kostnader.

Detta skapar en inneboende spänning i utbildningssystemet.

Minskade elevkullar innebär inte automatiskt proportionellt minskade kostnader. Lokaler, skolskjuts, elevhälsa, ledningsorganisation och små enheter innebär fasta strukturer som inte kan reduceras i samma takt som volymerna minskar. Samtidigt ökar behoven kopplat till psykisk ohälsa, omfattande stödinsatser och ett växande kompensatoriskt uppdrag.

Budget 2027 handlar därför inte enbart om ekonomi.

Det handlar om vilken ambitionsnivå kommunen vill ha för barn och unga. Det handlar om hur vi definierar likvärdighet. Det handlar om vilka verksamheter och kvaliteter vi är beredda att skydda även i ekonomiskt utmanande tider.

Förskola och skola är inte en kostnadspost bland andra. Det är kommunens viktigaste framtidsinvestering.

Varje dag sker det möten och insatser i våra verksamheter som inte fullt ut syns i tabeller och nyckeltal- barnet som vågar delta i leken, eleven som knäcker läskoden, ungdomen som klarar grundskolan eller eleven som genom rätt stöd hittar tillbaka till undervisningen.

Det är i dessa mellanrum som utbildningens verkliga värde skapas.

När budgetunderlaget nu presenteras är det därför viktigt att se både siffrorna och människorna bakom dem – och förstå att långsiktig kvalitet kräver långsiktiga prioriteringar.

1.2 Preliminärt tilldelad budgetram (mkr)

Budgetram 2026	348,3
Effektivisering	-3,5
Volymtillskott	1,3
Index	Ej fastställt
Löneuppräkning	4,9
Kapitalkostnader	Ej fastställt
Preliminär ram 2027	351,0

Den preliminära ramen innebär fortsatta effektiviseringskrav samtidigt som flera kostnadsområden ökar såsom personalkostnader, köpta platser på gymnasiet och anpassat gymnasium, elevhälsoinsatser samt kostnader kopplade till nationella reformer.

2. Omvärldsbevakning och nationella reformer

Utbildningssektorn befinner sig i en omfattande förändringsperiod där flera statliga reformer och utredningar påverkar kommunens verksamheter.

Gemensamt för reformerna är att de stärker kunskapsuppdraget, ökar fokus på tidiga stödinsatser, ställer högre krav på kvalitet och likvärdighet samt tydliggör behovet av starkt pedagogiskt ledarskap.

2.1 Förskola

Aktuella reformer och utredningar:

- likvärdig förskola,
- obligatorisk språkförskola,
- reglering av barngruppers storlek,
- ökat fokus på språkutveckling och tidiga insatser.

För kommunen innebär detta behov av:

- fortsatt hög kompetens i förskolan,
- god personaltäthet,
- strategisk dimensionering,
- samt bibehållen kvalitet trots minskade barnkullar.

2.2 Grundskola och fritidshem

Flera reformer påverkar grundskolan:

- nya läroplaner,

- nytt betygssystem,
- ny modell för elevstöd,
- trygghet och studiero,
- samt översyn av lärares arbetstid.

För kommunen innebär detta:

- ökade krav på undervisningens kvalitet,
- behov av tidigare och mer träffsäkra stödinsatser,
- förstärkt elevhälsa,
- ökade krav på analys och uppföljning,
- samt behov av tid för pedagogiskt utvecklingsarbete.

2.3 Gymnasium och anpassad gymnasieskola

Gymnasieskolan påverkas bland annat av:

- Gy25,
- ämnesbetyg,
- ökade interkommunala kostnader,
- samt ökade kostnader för anpassad gymnasieskola.

Kostnaderna inom gymnasieområdet påverkas i stor utsträckning av faktorer som kommunen har begränsad möjlighet att effektivisera:

- programval,
- interkommunala ersättningar,
- samt lagstyrda rättigheter.

2. Demografi och strukturell obalans

Bollebygds kommun står inför fortsatt minskande barn- och elevkullar inom framför allt förskolan och delar av grundskolan.

Samtidigt kvarstår i stort samma antal skolor och förskolor, samma geografiska struktur, stora delar av lokalkostnaderna, elevhälsans grundbemanning samt skolskjutsorganisationen.

Detta innebär en strukturell obalans där kostnaderna inte minskar proportionellt med volymerna.

3.1 Strukturella kostnadsdrivare

Flera kostnadsområden är behovsstyrda snarare än ambitionsstyrda:

- elevers psykisk ohälsa,
- hemmakämpare,
- egenvård,
- ökade elevhälsoinsatser,
- tillgänglighetsanpassningar,
- lagkrav kring extra studietid,
- samt ökade stödbehov.

Dessa kostnadsökningar inte kan beskrivas som kvalitetsökningar eller ambitionshöjningar utan som en anpassning till förändrade behov hos barn och elever.

4. Effektiviseringar

Ett effektiviseringskrav om 1 procent kan vid första anblick uppfattas som begränsat. I utbildningsnämndens verksamheter motsvarar det dock cirka 3,5 mnkr, vilket får

tydliga konsekvenser eftersom en mycket stor del av budgeten består av personalkostnader och fasta kostnader som lokaler, skolskjuts, köpta platser, kost, städ och lagstyrda insatser.

Det innebär att den del av budgeten som faktiskt är möjlig att påverka på kort sikt är betydligt mindre än den totala ramen. När effektiviseringen ska genomföras hamnar trycket därför i praktiken nära verksamhetens kärna: bemanning, gruppstorlekar, stödinsatser, ledningskapacitet, elevhälsa och pedagogiskt utvecklingsarbete.

Samtidigt befinner sig utbildningsområdet i ett läge med ett stort antal nationella reformer och förändringar. Nya läroplaner, nytt betygssystem, förändringar kring elevstöd, trygghet och studiero, lärares arbetstid, förskolans likvärdighet och rektors uppdrag innebär sammantaget ökade krav på omställning, implementering, kompetensutveckling, analys och ledning.

Detta skapar en dubbel rörelse: verksamheten förväntas både minska sina kostnader och samtidigt höja sin kvalitet, stärka undervisningen, utveckla elevstödet och säkerställa likvärdighet. Det är i denna spänning som effektiviseringskravet behöver förstås.

4.1 Effektivisering kräver stabilitet – men reformläget skapar osäkerhet

För att kunna effektivisera på ett klokt och långsiktigt sätt krävs stabila planeringsförutsättningar. Verksamheterna behöver veta vilka krav som kommer, vilka resurser som finns och vilka prioriteringar som gäller över tid.

När flera nationella reformer samtidigt är under beredning eller på väg att beslutas blir förutsättningarna osäkra. Det är ännu inte fullt ut klarlagt vilka kostnader reformerna kommer att innebära, hur de ska finansieras eller vilka organisatoriska förändringar som krävs lokalt.

Detta gör det svårt att avgöra vilka effektiviseringar som är möjliga utan att samtidigt bygga bort den kapacitet som snart kan behövas för att genomföra reformerna.

Exempelvis kan en minskning av lednings- eller stödfunktioner ge en kortsiktig ekonomisk effekt, men samtidigt försvaga organisationens förmåga att implementera nya styrdokument, stödstrukturer eller arbetssätt. På samma sätt kan minskad bemanning i undervisning eller elevhälsa ge en besparing på kort sikt, men öka kostnaderna längre fram genom fler stödbehov, ökad frånvaro, försämrad arbetsmiljö eller lägre måluppfyllelse.

4.2 Risk för diskontinuitet i utvecklingsarbetet

Utbildningsverksamhet bygger på uthållighet. Förändringar i undervisning, elevhälsa, ledarskap och systematiskt kvalitetsarbete behöver tid för att få effekt. När verksamheten varje år behöver anpassa sig till nya effektiviseringskrav riskerar utvecklingsarbetet att bli ryckigt.

Det skapar diskontinuitet.

Insatser hinner påbörjas men inte sätta sig. Kompetensutveckling riskerar att avbrytas. Stödstrukturer byggs upp för att sedan behöva omprövas. Rektorer och medarbetare får lägga allt mer tid på att hantera nya ekonomiska förutsättningar i stället för att långsiktigt utveckla undervisningens kvalitet.

Detta påverkar också tilliten i organisationen. När prioriteringar förändras ofta uppstår en känsla av att verksamheten hela tiden behöver börja om. Det kan skapa frustration hos chefer och medarbetare som förväntas driva förbättringsarbete samtidigt som de grundläggande förutsättningarna för arbetet förändras.

4.3 Osäkerhet påverkar arbetsmiljö och ledarskap

Ett återkommande effektiviseringskrav skapar inte bara ekonomisk press, utan också organisatorisk och psykologisk belastning.

Rektorer och chefer behöver hantera oro hos medarbetare, planera för flera scenarier, göra om organisationer och samtidigt upprätthålla fokus på barn och elever. Det innebär att tid och kraft tas från det pedagogiska ledarskapet.

För medarbetare kan osäkerheten innebära frågor om bemanning, arbetsuppgifter, gruppstorlekar och möjligheten att ge barn och elever det stöd de behöver. När personal upplever att uppdraget växer samtidigt som resurserna minskar ökar risken för frustration, stress och känsla av otillräcklighet.

På sikt kan detta påverka både sjukfrånvaro, personalomsättning och kommunens attraktivitet som arbetsgivare.

4.4 Reformerna kräver kapacitet – inte bara anpassning

De kommande reformerna inom utbildningsområdet kan inte genomföras genom administrativa beslut enbart. De kräver tid för implementering, kompetensutveckling, analys och uppföljning, rektors pedagogiska ledarskap, fungerande elevhälsa och organisatorisk stabilitet.

Om effektiviseringskravet leder till att organisationen tappar kapacitet inom dessa områden riskerar kommunen att stå sämre rustad när reformerna ska genomföras.

Det finns därmed en risk att kortsiktiga besparingar motverkar den långsiktiga utveckling som staten samtidigt efterfrågar.

4.5 Samlad bedömning, effektivisering

Utbildningsförvaltningens analys att ett effektiviseringskrav om 1 procent är särskilt utmanande i ett läge där verksamheten samtidigt står inför omfattande nationella reformer och ökade behov hos barn och elever.

Effektiviseringar kan och ska genomföras där de är möjliga och rimliga. Men ytterligare reduceringar behöver vägas mot risken för:

- minskad kvalitet i undervisningen,
- svagare elevstöd,
- försämrad arbetsmiljö,
- minskad utvecklingskapacitet,
- ökad organisatorisk osäkerhet,
- och lägre förmåga att genomföra kommande reformer.

Det är därför viktigt att se effektiviseringskravet i ett längre perspektiv. Frågan är inte enbart om verksamheten kan minska sina kostnader med 1 procent. Frågan är vilka konsekvenser det får för förmågan att möta framtidens krav.

I ett reformintensivt läge behöver utbildningsverksamheten inte bara styras mot lägre kostnad, utan också ges förutsättningar att vara stabil, uthållig och kapabel att utvecklas.

Utbildningsförvaltningen arbetar kontinuerligt med effektivisering och organisatorisk anpassning i nämndens verksamheter.

Följande områden har identifierats som möjliga effektiviseringar inom ram:

Åtgärd	Möjlig effekt	Konsekvens/risk
Samverkan mellan mindre enheter	Minskad sårbarhet	Risk för minskad närhet
Digitalisering av modersmål	Effektivisering	Risk för minskad kvalitet
Maximering av grupper	Lägre personalkostnader	Större grupper

Översyn ledningsstruktur	Minskad administration	Risk för mindre utvecklingskapacitet
Kulturskolans omfattning	Minskade kostnader	Minskad attraktivitet och bredd

Utbildningsnämnden bedömer samtidigt att ytterligare effektiviseringar i huvudsak behöver hämtas hem nära undervisning och elevstöd, vilket innebär ökade konsekvenser för verksamhetens kvalitet och likvärdighet.

5. Identifierade utvecklings- och kvalitetsbehov

Verksamheterna har identifierat ett antal prioriterade utvecklingsområden som bedöms ha stor betydelse för: måluppfyllelse, likvärdighet samt långsiktig hållbarhet.

5.1 Tidiga insatser

- speciallärare,
- specialpedagogisk kompetens i förskolan,
- tvåläraarsystem,
- studiecoach,
- förebyggande team.
- färre barn per vuxen i förskolan (mindre barngrupper)
- färre elever per lärare i grundskolan och på fritidshemmen

5.2 Trygghet och studiero

- skolvärdar,
- arbetslagsvärdar,
- kultur- och fritidsaktiviteter efter skoltid.

5.3 Bibliotek och kultur

- utökad skolbiblioteksverksamhet,
- kultursamordning,
- läsfrämjande arbete.

Utifrån dessa identifierade behov ser utbildningsnämnden att det inför 2027 bör fokuseras på följande delar;

Vad	Kostnad
Förebyggande team	2,5 mnkr
Små skolenheter	1,0 mnkr
Anpassat gymnasium	0,3 mnkr
Förstärkning stab	0,7 mnkr
Skolvärd	0,6 mnkr
Familjecentral	0,4 mnkr
NAVET	0,3 mnkr
Skattkistan	0,15 mnkr

Simundervisning	0,15 mnkr
Prorenata	0,1 mnkr
Kultursamordnare inkl. budget för arrangemang	0,9 mnkr
Kulturskolan	0,75 mnkr
Aktivitetsersättning	0,25 mnkr
Knallebibliotek samt Finasieringslots	0,1 mnkr
Piffli-boxar	0,11 mnkr
Totalt	8,31 mnkr

6. Strategiska vägval inför budget 2027

Utbildningsnämnden ser att budget 2027 ytterst handlar om ett antal strategiska vägval.

Vägval 1 – Ren effektiviseringslinje

- större grupper,
- centralisering,
- minskad elevhälsa,
- minskad frivillig verksamhet.

Konsekvens

Risk för försämrad likvärdighet, arbetsmiljö och måluppfyllelse.

Vägval 2 – Bibehållen kvalitet inom ram

- effektivare organisation,

- tydligare prioritering av kärnuppdrag,
- bibehållen lärartäthet.

Konsekvens

Mindre utrymme för utvecklingsarbete och frivilliga satsningar.

Välgval 3 – Kompensatorisk satsningslinje

- tidiga insatser,
- förebyggande arbete.
- stärkt ledningsstöd

Konsekvens

Kräver utökad ram men stärker långsiktig måluppfyllelse och likvärdighet.

7 Investeringsbehov

Projekt	Budget 2026	2027	2028	2029
Reinvestering av inventarier	1,1	1,1	1,1	1,1
Digitalisering	0,2	0,2	0,2	0,2

SUMMA	1,3	1,3	1,3	1,3
--------------	-----	-----	-----	-----

8. Samlad bedömning

Utbildningsnämnden bedömer att effektiviseringar motsvarande nuvarande krav måste genomföras genom organisatoriska anpassningar och prioriteringar.

Samtidigt bedömer nämnden att ytterligare reduceringar riskerar att påverka undervisningens kvalitet, likvärdigheten mellan verksamheter, möjligheten till tidiga stödinsatser, arbetsmiljön för medarbetare samt barn och elevers måluppfyllelse.

Utbildningsnämnden vill särskilt framhålla att långsiktiga investeringar i utbildning är samhällsekonomiskt lönsamma, tidiga insatser minskar framtida kostnader, förebyggande arbete är mer kostnadseffektivt än sena och reaktiva insatser samt att kvalitet i förskola och skola är avgörande för kommunens attraktivitet och långsiktiga utveckling.